

OSNUTEK PERSPEKTIVNEGA PLANA BEOGRADA

Celoto in vse važnejše podrobnosti perspektivnega plana gospodarskega razvoja Beograda — o katerem se še razpravlja — je težavno podati v krajšem članku ne samo zaradi obsežnosti te materije, temveč tudi zato, ker se gospodarstvo Beograda razvija v posebnih pogojih, ki dajejo planu posebno obeležje in povzročajo, da je še bolj zapleten. Zato navajamo v tem članku namesto popolnejšega prikaza nekatere najpomembnejše postavke, iz katerih izhaja plan.

Perspektivni program razvoja Beograda sloni na čim bolj vsestranskem in popolnejšem izkoriščanju danih pogojev. Beograd nima obeležja gospodarsko razvitega mesta, čeprav je pomembno gospodarsko središče naše države. V njem živi le 2,9 odstotka vsega prebivalstva države, a s svojim gospodarstvom sodeluje v gospodarstvu FLRJ s 6,7 odstotka. Njegovo gospodarstvo pa je sorazmerno zaostalo in nekatera obeležja opozarjajo na njegovo pretežno administrativni značaj. Tako je od 470.000, kolikor je imel Beograd na dan popisa marca l. 1953 stalno prisotnih prebivalcev, 351 tisoč takih, ki so vzdrževane in neproizvajalne osebe (osebe z dohodki izven gospodarstva), kar je 75 odstotkov skupnega prebivalstva. Le 274 tisoč prebivalcev so osebe, ki so imele določene dohodke, toda tudi od teh je imelo 127.400 prebivalcev dohodke iz negospodarskih področij.

V Beogradu je sedež vseh zveznih ustanov in republiških ustanov Srbije. V razmerju do drugih mest je v njem relativno največ raznih znanstvenih in kulturnih institucij. To vse povzroča, da ima Beograd približno 75 tisoč uslužbencev (kar približno pomeni, da je vsak četrti odrasli prebivalec Beograda uslužbenec). Razen tega ima približno 50 tisoč študentov, približno 32 tisoč upokožencev, znatno število pripadnikov armade itd.

Upoštevajoč, da je trgovina Beograda znatno razvita s precej velikim številom zaposlenih, a da ostvaritev vsakega novega delovnega mesta v industriji terja zelo velike investicije (povprečno zahteva eno novo delovno mesto približno 2 milijona din investicij), velja, da je za Beograd najprimerneje, da se razen nekega razvoja industrije pretežno na osnovi rekonstrukcij razvijajo »drobne« ​​gospodarske dejavnosti: gostinstvo, komunalno gospodarstvo, obrt in posebno uslužnostna obrt, preko katere je mogoče znatno vplivati na izboljšanje osebnega standarda prebivalstva.

Rekonstrukcije

V gospodarskem pogledu je Beograd pretežno trgovsko mesto. Po vrednosti proizvodnje in številu zaposlenih pa vendar zavzema industrija najpomembnejše mesto (po vrednosti proizvodnje nad 40 odstotkov vsega gospodarstva). Jedro te industrije tvorita kovinska in tekstilna industrija. Osnovni problemi industrije so: zastarela osnovna sredstva, nekompletnost in raznolikost strojnega parka, neugodna namestitve večine podjetij, velika razdrobljenost (172 industrijskih podjetij ima 249 obratov), kar je tudi vzrok nizke delovne storilnosti.

Osnovni moment v razvoju industrije v prihodnjem obdobju je rekonstrukcija podjetij in uvajanje, kjer je to možno, sodobne opreme hkrati z visoko stopnjo organizacije proizvodnje z uporabljanjem ustreznih znanstvenih dosežkov na področju avtomatizacije. To naj bo temeljni

činitelj v porastu proizvodnje in povečanju delovne storilnosti.

V kmetijstvu, ki po strukturi proizvodnje ne ustreza potrebam mesta, pri katerem so pridelki sorazmerno nizki in ki je zelo podrejeno podnebnim spremembam, tako da je njegova proizvodnja zelo niha, računajo z znatnimi melioracijskimi deli, nakupom opreme za sodobno obdelavo zemljišč in uporabo raznih agrotehničnih ukrepov, s čimer bi precej povečali pridelke. Z davčno politiko in raznimi ukrepi bi vplivali na zmanjšanje površin, ki so posejane z žitom in na porast površin posejanih z vrtninami, industrijskimi in krmnimi rastlinami.

V gradbeništvu računajo z mehanizacijo graditve z uporabljanjem standardnih montažnih prvin, kar naj znatno pospeši in poceni graditev.

V gostinstvu je najvažnejša graditev hotelskih zmogljivosti in preskrba podjetij z opremo, posebno s hladilnimi napravami, a v trgovini gradnja skladiščnega prostora in hladilnih naprav.

Razvoj mesta

Razvoj gospodarstva in posameznih komunalnih skladov in služb ni šel v korak s porastom števila prebivalcev. Po prvi svetovni vojni je imelo mesto približno 135 tisoč prebivalcev, a pred drugo svetovno vojno 320 tisoč. Po osvoboditvi je imelo 280 tisoč prebivalcev, a sedaj ima ožje mestno področje skoraj pol milijona prebivalcev. Letni prirastek znaša v zadnjem času do 25 tisoč novih prebivalcev, medtem ko se je pred vojno gibal nekaj nad 5 tisoč.

Nagli razvoj mesta z nezadostno razvitem gospodarstvom, ki ni sposobno zago-

toviti zadostna sredstva za njegovo urbanizacijo in razvoj komunalnih služb, povzroča zelo ostre ne samo gospodarske, temveč tudi komunalne probleme. Med najbolj ostre spada stanovanjski problem. Da bi zaustavili padeč stanovanjskega standarda, računajo z gradnjo najmanj 5 tisoč stanovanj na leto (sedaj dosegajo, da se zgradi približno 2000 novih stanovanj na leto). Zelo ostri so problemi mestnega prometa, kanalizacije, mestne snage in drugih komunalnih in javnih služb.

Problemi šolskega prostora in težave v zdravstvenih socialnih službah so prav tako pomembni.

Za razvoj teh skladov in služb so potrebni izredni naporji in znatne investicije. Računajo tudi z graditvijo primestnih središč, ki naj razbremenijo mesto velikega števila prebivalstva.

Investiranje

Po prvih načrtih perspektivnega programa razvoja Beograda, o katerih sedaj razpravljajo in ki jih proučujejo, naj bi znašale skupne investicije v prihodnjih petih letih blizu 280 milijard din ali v povprečju 26 milijard vsako leto. Na gospodarske investicije naj bi odpadlo 65 odstotkov, a na negospodarske 35 odstotkov tako, da bi se ob koncu tega razdobja delež negospodarskih investicij znatno povečal (na 44 odstotkov skupnih investicij). Ta struktura v znatni meri odstopa od strukture investiranja v FLRJ kot celoti. V l. 1956 je odpadlo na gospodarske investicije 84 odstotkov.

Ker je nujno, da se v Beogradu zgradijo tudi nekateri objekti širšega pomena (most preko Donave, letališče v Surčinu, gradnja železniškega vozlišča, gradnja Novega Beograda, gradnja industrije močvorjev itd.) bi znatna sredstva vložila širša skupnost (zveza in republika).

Proizvodnja bi bila v l. 1961 za 69 odstotkov večja kakor v l. 1956 (v jugoslovanskem povprečju se računa s povečanjem 54 odstotkov). M. R.

REZULTATI NEKE ANKETE

SODELOVANJE PODJETIJ PRI REŠEVANJU OSEBNIH IN DRUŽINSKIH PROBLEMOV DELAVCEV

Kako skrbijo podjetja za prehrano delavcev, za ustanavljanje delavskih počitniških domov, nastanitve njihovih otrok v delovnem času, kako je organiziran prevoz delavcev kakor tudi nekatera druga vprašanja, ki spadajo v domeno socialnih služb v podjetjih, to so vprašanja, ki so bila predmet ankete sekretariata za delo zveznega izvršnega sveta. Izvedel jo je skupaj z Zveznim zavodom za statistiko.

Skupno so anketirali 1.674 podjetij v industriji, gradbeništvu in prometu, in to tista, v katerih je zaposlenih več kakor 60 delavcev. Rezultati te ankete kažejo, da imajo v 580 podjetjih restavracije za prehrano delavcev, v katerih je mogoče dobiti vse tri ali en obrok, da so v 354 podjetjih kantine ali bifeji, ki nudijo tople ali mrzle obroke. Delavskih počitniških domov je organiziralo za svoje delavce 217 podjetij, weekend hišice 54, a taborišča s šotori 59 podjetij. Veliko podjetij se je iz gospodarskih in finančnih vzrokov lotilo organiziranja teh objektov skupno z drugimi podjetji. Od prej omenjenih podjetij jih ima na primer 30 skupne restavracije, a 65 skupne počitni-

ške domove. V 64 podjetjih prevažajo delavce z lastnimi prevoznimi sredstvi, a v 100 podjetjih je organizirano ročno ali strojno pranje in likanje perila.

Ceprav je mogoče iz teh podatkov spoznati težnjo po določenem porastu števila posameznih objektov teh služb, kar v letošnjem letu posebno velja za delavske počitniške domove, vendar položaj v tem pogledu še vedno ne ustreza potrebam. Perspektivni plan razvoja socialne politike, ki ga sedaj izdelujejo in ki bo izkoristil podatke, dobljene s to anketo, računa z znatno razširitvijo teh služb, pri čemer ne izhaja samo iz njihovega socialnega, temveč tudi iz njihovega gospodarskega pomena za podjetja.

S krepitvijo stanovanjskih skupnosti, ki se bodo razen s popolnoma stanovanjskimi ukvarjale tudi s socialnimi in komunalnimi posli državljanov na določenem ozemlju, bo organiziranje in pospeševanje teh služb čedalje bolj prehajalo v njihovo pristojnost. Vendar, dokler se stanovanjske skupnosti ne razvijejo, bo ostala glavna skrb za reševanje vseh teh vprašanj večinoma podjetjem. M. J.